

אשרי האיש

החסידות בדרך רבוה"ק זיע"א

מפי ספרים וסופרים

למה ביקשו המלאכים להשאיר את התורה בשמים

מה לכם להתקוטט עם בעלי העגלה חינם, הלוא הם בתום לבבם ובניקיון כפיהם באו הנה, אחר כי הסכמתם על דבר זה. ויאמרו אליו, רבנו, הנה בכוונה עשינו דבר זה לטובתך, כי הנה פה עיר גדולה של חכמים וסופרים, רבים הם המבינים חכמתך וגדולתך, וידעו להיזהר בכבודך, אבל בעיר הקטנה אשר אנשים בה מעט לא ידעו ולא יבינו גדולתך. כי מעלת כבודו כתב אליהם שיקבלוהו לרב, ומי יודע אולי יחשבו, כי בני עירנו מאסו בך וגירשו אתך מחמת איזו סיבה, ולא יזהרו בכבודך כראוי, על כן יעצנו לעשות כן לעיני בעלי העגלה, למען יראו כמה יקרת הרב בעינינו, עד שאין אנו מניחים אותך לנסוע מאיתנו, וידעו מעתה להיזהר בכבודך כראוי.

והנמשל: כי התורה הקדושה, עת עלה ברצונו יתברך ליתנה למטה בארץ לזכות את בני האדם מורכבי החומר והצורה, הנה המלאכים גם כי ידעו כי התורה היא בעבור ישראל, עם כל זה התאמצו לחמוד יופייה בליבם, ואמרו "תנה הודך על השמים", ובכוונה תחילה עשו כן, כי חשו המלאכים פן אחרי שיקבלוהו בני האדם, לא יעריכוהו כערכה, כי יאמרו, אם הייתה חשובה מדוע הסכימו המלאכים שתרגל למטה. מה גם שכל הניסים שעשה ה' יתברך עמם במצרים ועל הים, היו כולם על תנאי שיעבדו את האלוקים על החר הזה ויקבלו תורתו. ואם התורה טובה ויקרה כל כך, לא היה צורך להלהיב אותם בניסים ונפלאות שיקבלוהו, כי מי פתי שלא יאבה בה. על כן, בכוונה תחילה בעלות משה למרום לקבל התורה, בקשו המלאכים לפגוע בו, ובקשו מהקב"ה שישאיר את אצלם, למען ידעו ישראל כמה היא חמודה בעליונים, ורק למען זכות אותם ניתנה להם, וכך יזהרו בכבודה והדרה.

(בשם המגיד מדובנא זיע"א)

יש להבין, וכי מה ראו המלאכים לעכב את התורה שתישאר אצלם בשמים בעולמות העליונים, הלוא ידעו כי התורה היא בעבור ישראל שיקיימוה, והם אינם שייכים בכל זה?

והענין יובן על דרך משל: לרב גדול שהיה מורה הוראה בעיר גדולה כמה שנים. ויהי לעת זקנותו בראותו כי כבדו עליו הטרדות בענייני העיר ובמשפטיהם הרבים, עלה בדעתו לכתוב לאנשי העיר הקטנה הסמוכה לקבלו עליהם לרב, כי שם יוכל לשבת בנחת ובשלווה בהיות אנשים בה מעט. לכן תחילה הודיע בקהל עדתו, שאינו רוצה עוד להיות רב אצלם, והם ביקשו ממנו לבל יעשה דבר זה, כי איפה ימצאו רב גדול כמוהו, רק לאחר שראו כי לא יועילו בדבריהם, אז אמרו לו: רבנו, כטוב בעיניך עשה. ויכתוב הרב אל ראשי העיר הקטנה, אם תאבו, קבלונו נא אצלכם למורה, ויאספו יחד ויסכימו כולם ויאמרו טוב הדבר. וישכרו מהם אנשים וייקחו עגלות וישלחום להביא את הרב ואת ביתו. ויהי כאשר באו העגלות, מיד נקבצו כל גדולי העיר הגדולה, ולא הניחו אותו לנסוע מאצלם. אמר להם הרב: הלוא שאלתי אתכם תחילה והסכמתם לדברי, ועתה מה לכם להתנגד? ויאמרו לו, רבנו, חלילה לנו מעשות כדבר הזה, הנה העגלות לפניך, קומו וסעו לכם כרצונכם. ויבואו שוב בעלי העגלה ויאסרו את המרכבה, והנה שוב התאספו אנשי העיר, וינתקו את הקשרים, ויתקוטטו עימם לאמור: אין אנו מניחים אתכם לקחת את רבנו מעירנו! וילכו בעלי העגלה לרב ויספרו לו את אשר אנשי העיר עושים להם, ולא האמין להם, כי היה הדבר לפלא בעיניו, איך חזרו והתעוררו שוב שנית ושלשית הלוא כבר הפצירו בו מאז שישאר רבם ולא הועיל להם, ומה גם עתה שהוא עומד מוכן ומזומן לנסוע. ויקרא הרב אותם אליו ויאמר להם,

אמרות טהורות

אמרות קודש מרבותינו הק' מאלכסנדר

צריך להאמין שהכל הוא מאת הבורא ב"ה

וישמע יתרו חותן משה את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים (י"ח, א).

לכאורה קשה למה התחיל הפסוק בשם אלוקים ב"ה וסיים בשם הוי' ב"ה? אכן המכוון, כי מכל זה זכה להשיג אמונת אומן, כאמונתם של ישראל, כאשר השם 'אלוקים' שהוא בני' ה'טבע' (פרדס שער י"ז פ"ד) הוא ג"כ מאת השי"ת כמו השם הוי' שרומז על למעלה מדרך הטבע, כמו שכתב המורה"ל ז"ל (גבורות ה' הקדמה ראשונה) כי השם המיוחד הוא שם העצם מורה שהוא נבדל מכל הנמצאים, והשיג אמתת ותכלית האמונה שהכל מאת השי"ת, כהמשך לשון קדשו (שם) ובו [ר"ל בהשם העצם] מקוימים כל הנמצאים, היינו שהכל מתנהג בכח שם הוי'. והטבע הוא רק הסתר, וע"י האמונה מגלים ההסתר ומראים שהכל מאת השי"ת.

וזאת היא עבודת איש ישראל, לידע ולהאמין כי הוי' הוא האלוקים (דברים ד, ל"ט), היינו שהטבע המרומז בשם אלוקים והלמעלה מן הטבע המרומז בשם הוי' ב"ה הכל אחד הוא מאת השי"ת, וע"ז אה"כ (שם ל"ב, ט')

כי חלק ה' עמו, כי זרע ישראל עדת עם קודש המה מבטלים כל הטבע בהיותם מאמינים בני מאמינים שאין טבע כלל, אלא הכל מאת השי"ת בבחי' הוי'. וזה גם בחי' שוית ה' לנגדי תמיד (תהילים ט"ז, ח), שמאמין שהכל הוא תמיד שם הוי' ב"ה, ר"ל אפילו בזמן שמתנהג בדרך הטבע שהוא בחי' אלוקים, הוא באמת מאת השי"ת, בבחי' הוי', והטבע אינו אלא העלם והסתר.

(אמרי נחם)

כל ההתחלות קשות וסופן קלות

ועתה אם שמוע תשמע בקולי. פרש"י ז"ל: ועתה, אם תקבלו עליהם יערב לכם מכאן ואילך שכל ההתחלות קשות.

הנה אומרת התורה במ"ת כלל, שעיקר הקשיים הם בהתחלה שאין האדם עומד בהתחלה בנסיון ואינו משגיח על הקשיים והעייפות שבתחילה והולך ללמוד ד"ת בהתלהבות ובחשקה גדולה אזי מבטיח הכתוב שע"י הזכות שעמד בנסיון הקב"ה יערב לכם את דברי התורה ותצליחו ותרגישו במתיקות התורה מכאן ואילך, ולא יהיה לכם שום קשיים ודברי התורה

ימשכו אתכם ותרוצו בחשקה גדולה ללמדם.

וזה מה שא"א בברכת התורה אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו בלשון עבר ואח"כ אנחנו מסיימים בלשון הווה ברוך אתה ה' נתן התורה, דהיינו שנתנית הקב"ה היא נתינה תמידית שע"י שנתן לנו את התורה נמשכת הנתינה לעולם ועד, שאם איש ישראל מקבל ע"ע עול תורה עיי"ז משפיע הקב"ה נתינת התורה וזוכה להבנת התורה ולשכל התורה, ועיי"ז יערב לו מכאן ואילך שכל ההתחלות קשות וסופן קלות.

(אמונת משה)

הדרך האמת בעבודת השי"ת זה לידע והאמין בהשי"ת

ויחד יתרו על הטובה אשר עשה ה'.

וזה"פ ז'יחד יתרו' שעיקר שמחת וחדות יתרו היה במה שזכה לידיעת ולאמונת אחדות ה' שבא לתכלית הידיעה כי הוא יחיד ומיוחד בכל העולם בורא כל עלמין ומסבב כל עלמין ומהוה כל הוויית, וזה היה לו יותר מעל כל הטובה אשר עשה ה' לישראל, וכל העולם ראו ושמעו גדלות ורוממות ה' שנתפרסם בעולם כבוד ה', כי מבלעדי עזרתו אין עזרה וישועה, וזה היה לו יותר שבחה והטבה מעל כל הטובה, כי זהו דרך אמת בעבודת ה', וכן נזכה גם אנחנו להתחזק ולהאמין בתקות צור ישועתנו כי הוא יושיענו ויתגדל ויתקדש כבוד ש"ש בעולם ע"י מעשינו הטובים.

(תפארת שמואל)

לא מספיק בקבלת התורה שבכתב אלא גם בע"פ

ויתיצבו בתחתית החר (י"ט, י"ז)

אמרו ז"ל (שבת פח.) מלמד שכפה הקב"ה עליהם את החר כנגיית וא"ל אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. הקשה המהרש"א דוזה סותר להא דאמרו בהמשך הגמ' שם שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואומר להם אם ישראל מקבלים אתם מתקיימים

ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, שכן משמע שאפילו אם לא יקבלו ישראל את התורה העולם יתקיים, ורק ישראל יקברו ח"ו תחת החר. ונ"ל ע"פ המדרש תנחומא (נ"ח) שכפיית החר היה רק על תורה שבע"פ, וא"כ אפשר לומר שלחמשך קיום העולם היה די בקבלת תורה שבכתב, והקב"ה כפה עליהם את החר כדי שאם יסתפקו בזה ולא יקבלו ג"כ את התורה שבע"פ יקברם תחת החר.

(פרדס יהודה)

עיקר התורה זה 'ואהבת לרעך כמוך'

וכל אשר לרעך (כ' י"ד).

כ"ק אאמור"ר זצלה"ה זי"ע דיבר בקדשו פ"י המקרא קודש ע"ד מאחז"ל (שבת ל"א.) שאמר הלל להגר מה דעלך סני לחברך לא תעביד, ואהבת לרעך כמוך (ויקרא י"ט, י"ח) הוא כלל גדול בתורה, שזה הוא עיקר התורה, וזה הוא פ"י הפסוק כאן שכל עשרת הדברות תלויים העיקר שיהי' בך אהבה לכל ישראל וכ"א יהי' רעך וחברך היינו שע"י הכנעה וביטול זוכים להכתיר להקב"ה במדת כתר, והתיבות האלו הם משלימים לתר"ך עמודי אור המוזכרים בסה"ק.

(ישמח ישראל)

השי"ת מקבל תפילת כל פה עמו ישראל ברחמים

אלה הדברים אשר תדבר אל בני"י (י"ט, ו') ופירש"י לא פחות ולא יותר.

כ"ק אחי אדמור"ר הק' פירש בקדשו שככה יאמר להם לישראל כי לפני השי"ת אין בחי' פחות ובחי' יותר - בחי' קטן ובחי' גדול - כי השי"ת מקבל תפילת כל פה עמו ישראל ברחמים. וכן הוא דרך עבודת ד' שילך האדם בקו הממוצע, לא למעלה ולא למטה, שלא יהיה בעיניו כאין וכאפס וגם לא למעלה.

(תפארת שמואל)

ווארט

דברי אלוקים חיים

ובזה פירשנו בפרשת חיי שרה אצל אליעזר שאמר לא אוכל עד אשר עם דברתי דברי ויאמר עבד אברהם אנכי, ודרשו רז"ל שהיו נותנים סם המות במאכלו ועל ידי דברי תורה שאמר היה ניצול מהם, איננו כפשוטו שהיו נותנים בו סם המות במאכלו, רק מאכלם היה אצלו בחי' סם המות, כי הוא היה רגיל לאכול משולחנו של אברהם אבינו ושרה אמנו היא היתה המבשלת ומכנת, ואברהם היה מביאו על השולחן בקדושה, לכן מאכלם היה אצלו בבחי' סם המות, וכאשר אמר דברי תורה מקודם "עבד אברהם אנכי" היה מעורר בחי' צדיקו של עולם וכל הדבוק לטהור טהור.

וכן גם עתה בדור הזה בגלות המר בתכלית השפלות בבחינת עמידה כמ"ש העומדים בבית ה' בלילות בחי' עמידה בזמן הגלות הדומה ללילה כי בזמן הגאולה היינו בבחינת הולך ממדריגה למדריגה כמ"ש וד' הולך לפניהם יומם, אך עכ"ז אנו יכולים לעזור חסדי אבות ממדריגת הצדיקים אשר לפנינו זי"ע ממה שאנו מזכירים אותם לדבר מהם מגודל קדושתם ומעלתם, יהי ה' עמנו כאשר היה עם אבותינו, אמן.

(תפארת שלמה)

מרגניתא דיצהק

לע"נ הרה"ח ר' יצחק

בן הרה"ח ר' משה אריה זצ"ל

נלב"ע ו' סיון תשע"ד

ומה היה עמלק בא להילחם עם ישראל אחרי שמעו קריעת ים סוף, אלא צריך לומר על שרפו ידיהם מן התורה נמצא עונש של ביטול תורה גדול כ"כ. לכן בא אל המדבר לשמוע תורה, וק"ל. (אור פני משה) ויבא יתרו וכו' אל המדבר (יח, ה). מפרש"י ז"ל: בשבחו של יתרו דבר הכתוב שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר מקום תוהו לשמוע תורה. והקשה א"ז (ר' יחזקאל מקוזמיר) זצ"ל, מה הרבותא והשבח של יתרו דיקא בזה, הלא כל הגרים הם כן שמואסים בטוב עולם הזה, הוא מותיב והוא מפרק, כי יתרו מתחילה היה יושב ולומד בביתו, בדרך עולם שיושבים ולומדים בהתמדה, והרגל נעשה טבע ועובד ועוסק בתורה כדי טבעו והרגלו. וידוע (אבות פ"ו מ"ג) אין כבוד אלא תורה, וזהו הפירוש 'כבודו של עולם' היינו עסק התורה כפי טבעו של עולם. אח"כ ראה שאין זה עבודה אמיתית, רק צריך לעשות עצמו בחי' הפקר כמדבר ולעסוק בתורה למעלה מטבעו והרגלו (עין במדרש רבה א' ז') על כן בא אל משה שהוא צדיק הדור, 'אל המדבר' שהוא הפרשת עוה"ז כמדבר, והתחיל לעבוד מחדש כפי דרכו של משה.

(דברי ישראל)

אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל (י"ט ו') מפרש"י ז"ל: לא פחות ולא יותר. י"ל בדרך רמז להנותן לחבירו מתנה על תנאי צריך להיות התנאי כפול שאם לא כן התנאי בטל והמעשה קיים, והשי"ת

ייוצא משה את העם לקראת האלוקים (יט, יז). במדרש (שיר השירים רבה א, נז) ישנו להם ישראל כל אותו הלילה. וי"ל כי בני ישראל הרגישו בנפשם שעדיין לא עשו הכנה הרצויה לקבלת התורה, לכן ישנו, כי רצונם היו לדחות הזמן בכדי שיהיה להם פנאי לטהר ולזכך מוחם וליבם.

(אמרי פנחס)

יישמע יתרו כו'. מפרש"י ז"ל: מה שמועה שמע ובה קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. לכאורה קשה וכי לא שמע אלא זאת ואיך ומה עזב את הנפלאות אשר עשה השי"ת במצרים ועוד הורדת המן ושלויו והוצאת מים מצוד החלמיש, ועוד קשה מפני מה נטר עד הכא הלא בשמעו בצאת ישראל ממצרים תיכף היה לו לבא, אפשר י"ל ידוע שקריעת ים סוף היה ניכר לכל באי עולם, כדברי חז"ל (ילקוט רמז קל"ד) וקשה איך עמלק ערב אל לבו לגשת למלחמה עם בני ישראל אשר היו חביבים כ"כ בעיני אלוקים, אלא ודאי צריך לומר כדברי חז"ל (ילקוט רמז רס"ג) על שרפו ידיהם מן התורה גירה השי"ת ב"ה את עמלק בישראל. ורש"י פירש על פסוק אל המדבר אשר הוא חונה כו', ז"ל אעפ"י שישב בכבודו של עולם נדבה לבו לצאת למדבר לשמוע תורה כו'. ואפשר שזה כוונת רש"י ז"ל מה שמועה שמע ובה עתה דוקא ולא מקודם לזה, מתרץ רש"י ז"ל קריעת ים סוף ומלחמת עמלק דיקא. וקשה תרי דסתרי אהדדי איך

אמר אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה בלא תנאי כפול, ומשה רצה שישמעו בקול ה' ולכן יכול להיות שיפחות ולא יאמר להם דבר המתנה שיהיו סגולה, או שיוסיף תנאי כפול שאם לא ישמעו לא יהיו סגולה, ע"כ אמר לו ה' לא תפחות ולא תוסיף דרצון ה' הוא שאפילו חלילה לא יקיימו, תהיה ג"כ המתנה קיימת.

ששת ימים תעבודו ועשית כל מלאכתך. מפרש"י ז"ל: שיהיה כאילו כל מלאכתך עשויה. פי' שע"ז נעשה ונגמר באמת כל מלאכתך, ע"ז שמניח הפציו בעבור שביתת השבת. ופשט הפסוק הוא, כי השי"ת נתן את יום השבת למנוחה, שכל העבודות המוטלין על האדם יעשה רק בימי המעשה, ובשב"ק אין צריך עבודה בשום דבר אף במלחמת היצה"ר דכתיב ששת ימים תעבוד. ואם היינו מקיימין העבודה כראוי, אז ויום השביעי כו' לה', ומה שאין המרגישין המנוחה כראוי בשבת, הוא ע"י חסרון עבודה בחול, וכמו שאמרו (ע"ז ג.) מי שטרח בערב שבת כו', אעפ"כ כשבא שבת ורואין עצמם מרוחקין מקדושת השבת, וע"ז שבין בתשובה מאהבה לבוא לקבל הארת השבת, וע"ז איתא (זוהר ח"א, קכ"ט ע"א) בעלי תשובה בשעתא חדא וברעיא חדא, מתקנין הכל. וע"ז אותו התשוקה לשבת נגמרין כל המעשים. ולכן נאמר ועשית כל מלאכתך, שיש בכח

התדבקות אל השבת להשלים כל חסרון עבודה בחול כנ"ל. (שפת אמת) וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק וגו'. כי ראייה רומז למדריגה גבוהה, והאות שראשי ישראל נקראים עיני העדה (עיין ב"ב ד.) זהו וירא העם, פי' בהסתכלותם והביא איך שהמצות הם גדולים וחזקים ומי יוכל לעמוד בהם וינעו לבדם ויעמדו מרחוק, פי' נתנו עצה ותחבולה להעמיד הדברי תורה והמצות ע"י סייגים והרחקות שעשו רז"ל כגון שניות לעריות. וזהו ויעמדו, שעשו העמדה למצות. ע"י מרחוק, פי' ע"י הרחקות והסייגים שגדרו רז"ל. (אוהב ישראל)

וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר. דהנה ע"י התורה אדם בא לידי דביקות, וזהו את כל הדברים לאמר אנכי ה' הוא הדבקות ואמונה.

וישמע יתרו וגו' את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, יש לומר שמונה ב' מעלות שהקב"ה נתן למשה רבינו ע"ה, אחד הוא אשר עשה אלוקים למשה, היינו שעשה השי"ת למשה בחי' אלוקים, כמו שכתוב (שם ז', א') ראה נתתיך אלוקים, והב' שעשה לישראל, שיהיו עמו של משה, וכולם ניצוצייו וחלקיו של משה והוא הכולל כולם וראש ומנהיג שלהם, וזהו וישמע יתרו, והבן.

אופני התפילה שיהיה על כבוד ה' ית'

וכמו שאמרנו לעיל וכן בהמשך המאמר, שייקש למען יתגדל ויתקדש שם שמים בעולם. ואזי יתקבלו תפילותיו, ויעלו לרחמים ולרצון לפני אדון כל. ולהוסיף נוסף על דברינו, הרה"ק רבי משה'לה מקוונץ ז"ע בספרו "יחל משה" כתב על מאמר דוד המלך ע"ה (תהילים קי"ח, ה') מן המצר קראתי ק"ה ענני במרחב ק"ה. הנה בכל צרתם לו צר כביכול והשכינה עמו בגלות, ועיקר תפילתנו צריכה להיות עבור השכינה לאוקמה יתה. וזהו מן המצר - כשהייתי בצרה, אזי הייתי מתאונן וצועק על גלות השכינה ולא לטובת עצמי. ועיקר צעקתי על שהשכינה סובלת עמי בגלות. וזהו 'קראתי ק"ה'. אזי נכון לבי בטוח בה' שענני במרחב'. וכן בספר "עוללות אפרים" (מאמר שי"ט) פירש את הכתוב "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא" דהיינו שהתפילה צריכה להיות 'אליך' על כבוד ה'.

כן בליקוטי אמרים מובא בשם הרה"ק ממעזריטש ז"ע פירוש על דברי המשנה (אבות פ"ה מ"ג) על תעש תפילתך קבע, ר"ל אל יתפלל אדם על עסקי צרכיו, רק יתפלל תמיד בשביל השכינה שתגאל מגלות. וז"ש אלא רחמים ותחנונים ר"ל יתפלל תמיד לפני המקום, כלומר עבור השכינה הנקרא מקום כידוע.

וכתב בספר "שפת אמת" (ליקוטים פר' ואתחנן) עה"כ (דברים ד', ז') כה' אלוקינו בכל קוראינו אליו, פי' בכל קוראינו אליו, היא קריאה לה' ממש להתדבק בו ית', ולא לבקשת צרכיו, כי לא נאמר אשר לו אלוקים עושים רצונו רק קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קוראינו אליו, הוא קרוב לנו, ותפילה זו לעולם מתקבלת.

ונסיים במעשי צדיקים. מסופר על צדיק א' שיהודי נכנס אליו אל הקודש פנימה, ובפיו בקשה אחת, הבה לי בנים ואין אין מתה אנכי, רבי אין לי ילדים, אני רוצה זרע של קיימא, רבי, אנא ברכני. אמר לו הרבי: תשטוף כל בוקר את פניך. אמר לו היהודי: מה השאלה, אני בטוח שוטף את פני בכל בוקר לפני שאני יוצא מהבית, וא"כ מה פשר הבקשה הזאת, ומה זה קשור למה שביקשת? ענה לו הרבי: לא התכוונתי לכונתך, אלא שתשטוף את פניך מדמעות בכל בוקר, ואם תעשה כך, תזכה לזרע של קיימא בקרוב. "והקריאה בתורה מעוררת הזמן שיתעורר נפש הישראלי ויתלהב לעבודת ה', ולהשליך מעליו בטרם כל מחשבות ההבלים והשטותים, ולידע ידיעה האמיתית שהוא יחיד ומיוחד וממציא כל הנמצאים ומסבב כל הסיבות" (ישמח ישראל בפרשתן סוף אות א'). וכן יעזרני ה' להתפלל לבקש ולהתחנן רק בשביל כבוד שמים, למען יתגדל ויתקדש שמו בכל העולמות בעליונים ובתחתונים, ויעלו לרחמים ולרצון לפני אדון כל, ולהיוושע כל אחד בישועה הפרטית שלו הוא מצפה ומחכה, ולישועה הכללית לביאת גואל משיח צידקנו שיבוא ויגאלנו במהרה ובימינו אמן וכן יהי רצון.

(מאמר זה נכתב ברב רובו בקצת שנינו לשון כמוכב באריכות בספר"ק, וע"ז ש בהרחבה. והמשכיל ירחיב עוד. ואפשר להרחיב עוד הרבה. ועוד היה נטויה)

וישמע יתרו, מפרש"י ז"ל מה שמועיה שמע ובה קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וילקוט איתא גם מתן תורה. והמפרשים דקדקו מאי שפירש רש"י ז"ל מה שמועיה שמע ובה הלא מבוואר בהכתוב כל מה ששמע, את כל עשה אלוקים למשה ולישראל עמו.

מבוואר בספה"ק "תפארת שמואל" (פרשתן אות א') עה"פ הכתוב ויצעקו בני ישראל אל ה', [וכמו שכבר ביארו בספה"ק] (ישמח ישראל, תפארת שמואל) שכל הצעקות והבכיות שהיה בעת יציאת מצרים ובכל מהלך הדרך היה על כבוד ה' שיתחלל בעולם, ולמען זה ביקשו. [והוי ידוע מאמר חז"ל (יבמות ק"ה) המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה, דהיינו שיתן אל ליבו צער השכינה שכינתא בגלותא, וכמאמרם ז"ל (סנהדרין מ"ד) בזמן שאדם מישראל מצטער שכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, ועל זה צריך שיהיה עיקר תפילתו ובקשתו, בדרך רחמים ותחנונים לפני המקום, על כבוד ה', ותפילה זו עולה למרום אל מקום השכינה הק', וכשהיו ישראל אצל הים והמצרים רדפו אחריהם אמרו חז"ל בהמדרש שתלו עיניהם למרום, ר"ל שלא השגיחו אל עצמם כלל רק התפללו על כבוד ה' שלא יחולל שמו בעולם, שלא יאמרו מבולתי יכות ה' להוציאם, וזהו ויצעקו בני ישראל אל ה', דהיינו שצעקו על צער ואי כבוד ה', כי לא נאה להיות רבו שרוי'ה בצער, שמשותף בצערן של ישראל, ובזכות זה זכו להישועה, ודבר זה לקח יתרו לבו לבוא ולהתגייר, כי התבונן אל ליבו רוממות השי"ת שאין חקר לגדולתו וכמו שאמר גדול ה' מכל האלוקים, ואעפ"כ משגיח על פחותי ערך קרוצי הומר ומשותף ומצטער בצרתם ובכל צרתם לו צר, וע"ז בא להתגיר.

וזה פירוש מאמר חז"ל (ר"ה כ"ט) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שמסתכלין כלפי מעלה הם מתגברין, היינו כל זמן שמסתכל בעין פקיהא בעין השכל כלפי מעלה שבכל צרתם לו צר, וצערנו נוגע לכביכול, ומבקשים על כבוד ה' הם מתגברין, ותפילה זו עולה למעלה ראש ומנצח הכל.

המורם מדבריו הקדושים והנפלאים, שמורים לנו את הדרך הנכונה והאמיתית בתפילה, שכל אדם צריך איזו ישועה בפרטית, בכל ענין שהוא הן ברוחניות והן בגשמיות, והעצה לקבלת התפילות, מבוואר ע"י דברי רבינו ז"ע, הוא שיתפלל ויבקש על כבוד שמים, ולבל לחשוב על עצמותו כלל. ודהיינו, על בנים ובני בנים, שימישכו את הדורות הלאה, על פרנסה - שאם אין קמח אין תורה, ועל זיווג - שהרי ציוה ה' שאדם יקיים מצות פריה ורביה, ולא טוב האדם להיות לבדו. וכן על זה הדרך. והעיקר הוא שייקש,

מעשי צדיקים

י"ג צדיקים זכו למפתח הנהושת

מהבית צעדים אחדים, ואחד בבחורי ישיבת "עץ חיים" ראוהו כשהוא משרך רגליו חלוש בחוץ, רמז לחבריו - וכהרף עין הובא כיסא, הושיבו עליו את הרב ונשארו עד לביתו של רבי הירש מיכל, ומי ראה את רבי שמואל יוצא ואינו יוצא עמו, ועם המוני מלווים מגיע רבי שמואל לביתו של רבי הירש מיכל, עתה מתיישב הוא הצדיק ליד הצדיק רבי בן ציון בנו יחידו של הנפטר הגדול, וגונח! "אוי! חודש אלו ללא רבי הירש מיכל! עשרת ימי תשובה ללא רבי הירש מיכל! ראש השנה ויום הקדוש בלעדיו! סוכות, הושענא רבא ושמחת תורה בלעדי הצדיק, אוי אוי! מי יתן לנו את תפילתו ועריכת החצות שלו, את דקדוקי המצוות, את התמדתו ואת פרישותו, ירושלים עיר הקודש ללא רבי הירש מיכל - מה טעם יש בה?...". הם הושלך בבית האבל, יללה חרישית נשמעה שוב, רבי שמואל קם ממקומו, מנחם את האבלים, מרמז למלוויו ובהרף עין שוב נישא על כתפי התלמידים לעבר ביתו בחצר החורבה, משם שוב לא יצא עד ליום פטירתו.

כאשר הגיע רבי שמואל לביתו כבר המתין לו רופאו הצדיק רבי משה וולך, הוא שמע על התאמצותו של הרב בהליכתו לביתו של רבי צבי מיכל, והזדרז לבוא ולבקרו. רבי משה מה דעתך על המכה הקשה, אשר ניתכה בה בחטף על עיר הקודש? פונה מיד רבי שמואל אל הרופא, הרופא מנסה להרגיעו מן ההתרגשות המזיקה לבריאותו, אך הרב אינו נרגע ושוב פורץ בבכי מר, ד"ר וולך יושב עוד שעה קלה עד שהרב נרגע מעט, ומתכוונן לעזוב את הבית, אולם רבי שמואל קורא לו שוב ואומר: בוא ואספר לך עובדא, אז תבין מה איבדה ירושלים. הגה"ק רבי נחום משאדיק זיע"א, היה לו שיעור בגמרא על סדר הש"ס בצוותה עם אחד מגדולי ירושלים, כאשר הגיעו לדרשת חז"ל במסכת חגיגה על הפסוק "במסותרים תבנה נפשי", כי יש להקב"ה מקום ששמו "מסותרים", שם הוא בוכה על מלכות שמים שניטלה בגלות, נחרד רבי נחום מאד והתחיל לבכות בכי תמרורים ללא יכולת להירגע, עד שהחליט להשיג מקום צנוע, שם יתאספו מפעם לפעם הכואבים על צער השכינה לשפוך שיח לבם נוכח פני ה'.

על יד מעין השילוח בסמוך להר הזיתים, שלפי המסורת היה מקום זה מקווה טהרתו של רבי ישמעאל כהן גדול, אותרה חורבה צנועה בנויה וסמויה בחצר לפניו מחצר, לפתח העתיק של החורבה לא הצליחו להתאים מפתח רגיל, עד שנמצא מומחה אשר יצק לדלת מפתחות מנחושת, וליחידים סגולה בלבד אשר מיום עומדם על דעתם, קדשו את עיניהם ואת מחשבתם מראיה וממחשבה פסולה, חולקו המפתחות, ובירושלים של אז, שהיתה כולה קדושה וטהרה ממשך רבי שמואל בהתרגשות, נמצאו שלושה עשר צדיקים בלבד, אשר זכו למפתח, "רבי הירש מיכל היה אחד מאלה" בוכה הרב שוב, הוא היה אחד העמודים אשר עיר הקודש נשענת עליהם. ד"ר וולך שומע את הסיפור וכולו נחרד, ורק עתה התחיל להבין מה איבדה ירושלים.

מיום עלייתו לארץ ישראל היה ד"ר וולך חסידו ומקורבו של רבי יוסף חיים זונענפעלד זיע"א, והוא מצא שעת הכושר ובהכנעה גדולה שואל את רבי שמואל: "האם מותר לרב לגלות לי אם מורי ורבי, רבי יוסף חיים, מנמנה גם הוא עם שלושה עשר הצדיקים בעלי מפתח הנהושת?" שאלה כזו... שאלה כזו... נענה רבי שמואל בהתרגשות, "הלא מאז ומעולם ראש וראשון הוא רבי חיים לכל דבר שבקדושה". ד"ר וולך נרגש בכל נפשו, הוא נפרד מרבי שמואל ואץ רץ לביתו של רבו רבי חיים זונענפעלד, חוטף ברכה להצלחה בריפוי חוליו, ומזדרז לעבודתו היומית בבית החולים.

היה זה לפני למעלה ממאה שנה, ביום י"ב אלול תרס"ו, ירושלים כולה שרויה באבל, רחבת השכונה הירושלמית "בתי מחסה" שחורה מהמונים, אנשים, נשים וטף זורמים אל ההלוויה העצומה, שעומדת לצאת לעבר הר הזיתים, החנויות ובתי העסק נעולים, כרוזים מטעם בתי הדין קוראים לביטול מלאכה כללי על האבידה שאין לה תמורה, הגאון הצדיק רבי הירש מיכל שפירא זצוק"ל, בעל מחבר הספר "ציץ הקודש", איננו.

שמש ה"חברה-קדישא" מכריז בקולו הרועם: כל מי ששולח ילדיו לבתי הספר האסורים, לא יתקרב אל המיטה! הרחבה מתמלאת מרגע לרגע, המיה אדירה נשמעת ממאות ילדי התשב"ר, האומרים את המזמור "יושב בסתר" פסוק בפסוק. רשימת המספידים ארוכה, רוב גדולי ירושלים נושאים קינה על הנפטר הגדול, ראשון למספידים - הגאון רבי יוסף חיים זונענפעלד, והשני לו - הגאון רבי יצחק וינוגרד, הקהל הגדול בוכה לחש, והנה המולה: אנשי ה"חברה קדישא" שטיפלו בנפטר, מצאו תפוס בידו מפתח נחושת, ואין אחד מהם יודע מהיכן הוא ואיזו דלת נפתחת באמצעותו. הענין עורר פליאה גם אצל גדולי ירושלים, שהיו באותו מעמד. הגשם, שטיפף באותה שעה - שילחי דקייטא - העננים השחורים והערפל שכסו את שמי רחבת הלוויה הסעירו את הרגשות. אחד מאנשי ה"חברה קדישא" נשלח בחפזה אל הרבנית רחל רעיתו של רבי הירש מיכל, כדי לחקור על כך - אך גם היא אינה יודעת מאומה על סוד המפתח, מראים את המפתח לבנו של הנפטר - ברעא דאבוא - הצדיק רבי בן ציון - וגם הוא מתמה: בפעם הראשונה בחייו רואה הוא את המפתח, שנמצא ביד אביו.

ראש הדגל של "חברה קדישא" נזכר בינתיים, כי לפני כשלוש שנים, כאשר נפטר ראש חסידי "בית א-ל", הגאון הצדיק רבי ששון פרסיאד זצ"ל, בעל מחבר הספרים "שמן ששון" ו"פתח עיניים" - גם בידו נמצא מפתח דומה לזה. זכרוננו של זה עורר את זכרוננו של אחר, "השותק הירושלמי רבי ברוך יעקב זיסרמן, אשר לעיתים רחוקות בלבד מוציא הוא מילה מפיו, מספר עתה, כי עוד בילדותו שמע כי בשעה שנפטר הגאון הקדוש רבי נחום לוועי משאדיק, נמצא על השולחן בחדר לימודיו מפתח נחושת, וגם אז לא ידע אף אחד להצביע לאיזו דלת הוא שייך, אולם כל הגילויים האלה לא הצליחו להסיר עתה את תעלומת המפתח. שורת ההספדים נסתיימה, ההלוויה יצאה לדרכה, שלשה ימים עברו, וענין המפתח כמעט ונשכח.

רבה של ירושלים הגה"ק רבי שמואל סלנט זיע"א מלאו לו אז תשעים שנה, וזה תקופה ארוכה שבשל חולשתו אין הוא יוצא מביתו, ומנין מבחירי האברכים בישיבת עץ חיים צמוד לביתו לתפילה בשבת ובחול. ביום י"ח אלול אחרי תפילת שחרית, קורא רבי שמואל לנאמן ביתו רבי אליהו מרדכי אייזנשטיין, ושואלו: המעוניין אתה להצטרף אלי כדי שנלך בצוותא לנחם אבלים בביתו של רבי הירש מיכל? רבי אליהו מרדכי נדהם, דבריו של הרב נראו בעיניו בלתי תואמים את המציאות, הלא הרב גם בביתו אינו יכול להלך פסיעות אחדות, וכיצד זה יאמר הרב לעלות עד לבתי מחסה? והוא מנסה להסירו ממחשבתו, ואף מגייס את עזרת בני הבית להניאו מן המעשה בטענה שפיקוח נפש בדבר, אך רבי שמואל בשלו, לובש בזריזות את חלוק המשי השחור, אותו היה לובש רק בעת שבתו בבית הדין, ברגע האחרון עוד מנסים לשכנעו מחשש "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", אך במקום תשובה נגח רבי שמואל בשברון לב אוי! אוי! רבי הירש הקדוש, אף הוא איננו עמו".

עתה הבינו כולם שכל הדיבורים מיותרים ושום דבר לא יזיז את הרב מהחלטתו, הרב אך יצא

כתובת מייל של מערכת הגליון
a13215113@gmail.com

עלון זה נתרם

הודעה משמחת
ב"ה, לכל המעוניין ניתן לתרום בעמדות "קהילות" וב"גדרים פלוס" הפרוסות בבתי כנסיות ברחבי הארץ והעולם ע"ש "עלון אשרי האיש"
או במספר טלפון ("קהילות"):
073-275-7000, ולהקיש קוד 8915
אין ניתן אכילא בפילוג אלא על פינכס לרבים אגילא אפנחא
אשרי ד האיש

לע"נ הרה"ח רבי יוסף אלימלך בן הרה"ח רבי חיים אליעזר ז"ל נלב"ע י"א אלול תשע"ח ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ הרה"ח ר' יצחק בן הרה"ח ר' משה אריה ז"ל נלב"ע בשבועות תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ מרת מלכה בת הרה"ח ר' יוחנן דב הלוי ע"ה - נלב"ע ד' שבט תשע"ד ולע"נ הרב אברהם בן הרה"ח ר' יוחנן דב הלוי ע"ה נלב"ע ז' אדר תשע"ה ת.נ.צ.ב.ה.

המעוניין לתרום להוצאות העלון להצלחה, ברכה או לע"נ יפנה לעורך הבה"ח ישראל פיגנבוים הי"ו, או להפקיד בבנק פועלים, סניף 533, מס' ח-ן-540321 ע"ש ישראל בנימין פיגנבוים. ניתן לתרום מכספי מעשר.